

Gök yüzündeki burçlar ve yıldızlar

Yazan: General
Abdurrahman Aygün

Umumî mutalea:

Manzumemizden ve seyyarat ile kuyruklu yıldızlardan bahsettik. Sıra; gökyüzünün diğer yıldızlarına ve bu yıldızlardan teşkil edilen burçlara geldi:

“Gökyüzünün seyyarattan gayri olan yıldızlarına öteden-beri sevabit denilirki, “Durucu,, lar demektir. Bu tesmiyenin zahirî olduğu ve hakikatta ise, hali sükûnda hiç bir şey bulunmadığı ve binaenaleyh durucu denilen yıldızların dahi kasırgaya tutulmuş zerrat gibi kemali süratle her tarafa doğru koşuştukları ve fakat mesafelerinin harikulâde büyüklüğünün dolayı hareketlerinin farkına varılmadığı bilinmelidir.

Bilmünasebe hatırlatmak isterizki; Kevakibin hareketlerinden murat doğuş ve batış hadiseleri değildir. Arzımızın hareketi mihveriyesinden dolayı Güneş ve Kamer gibi, yıldızlar da doğarlar ve garbta batarlar. Maksadımız, kevakibin yekdiğerine nazaran vaziyetlerini haleldar edecek harekâtı zatiyeleridir.

Kevakibin mütalealarını teshil için gökyüzü, vilâyet hudutları gibi muhtelif şekillerde gösterilmiştir. Bu şekillerin içine tesadüf eden yıldızlarda güya o vilâyetin filan şehiri ve filan kasabası veya karyesidir. Havaî vilâyetlerin her birine “Burç,, denilir. Vakıa bazı yeni kitaplarda “Suret,,

kelimesi de kullanılmış isede, burç ile suret arasında büyük fark olsa gerektir. Şöyleki: Burç, Kürei sema üzerinde mevhum hatlarla tahdit edilen büyücek bir mıntakanın heyeti umumiyesine tabir olunup; halbuki suret, o mıntaka dahilinde bulunan kevakibin bazıları ile teşkil kılınan hayvan veya eşyanın ihtiva ettiği sahadan ibarettir. Şu hâlde burç mıntakası, suretten büyük olur. Esasen avam ve münevveran arasında dahi “burç”, taammüm edelmiş olduğundan biz dahi bunu kullanacağız.

Gökyüzündeki sevabit, ötedenberi felekiyunun nazarı dikkatini celbedegelmiş bulunmakla beraber bunların burçlara taksimi ve birer namla tevsimi ya hiç kimsenin hatırına gelmemiş ve yahut teşebbüs eylememiştir. Mısırlılar, Geldaniler ve bazı eski milletler parlak yıldızlara birer hususî isim vermekle beraber heyeti umumiyei sema için, taksimi buruç meselesini düşünmemişlerdi. Yalnız milâdın 130 sene evvelinde, Radoslu (Hippark) namındaki heyetşinas ilk defa olarak böyle bir fikirde bulunarak ecramı semaviyeyi bu noktayı nazarla tetkike koyuldu

Müşarünileyhin bu baptaki teşkilâtını Mısırlı (Batlâmyos) dahi kabul ettiğinden, ortaya bir (Hippark - Batlâmyos) kataloğu çıktı ki, 48 burç ile 1022 kevkepten mürekkep idi.

Hipparkın bu yüksek teşebbüs ve muvaffakiyetinden bahs ederken meşhur Pline, (... Bu zat: tek başına bir mabudun bile başaramıyacağı o namütenahi yıldızları saymağa ve her birine isimler koymağa cesaret etti ve elhak muvaffak dahi oldu.) gibi sözlerle takdiratta bulunmuştur.

Dübbü asgar burcu

Lisanı hey’ette “Ursae minoris”, namile anılan bu burca en evvel başladığımızın sebebi, garaib ve havarik hususunda

zengin olduğundan dolayı değil; belki diğer burçların gökte kolaylıkla bulunmasına yardım etmesindendir. Meşhur Batlamyos dahi, en evvel bundan başlamıştır.

Semada Dübbü asgarı bulmak için, sadece şimâl istikametine dönmek kâfidir. Bu veçhile teveccühden sonra, başımızı biraz yukarıya kaldırır isek, her vakıt için rüyeti mümkün ve kepçe şeklinde yedi yıldız görürüzki, bunlar dübbü ekber burcunu temsil ederler.

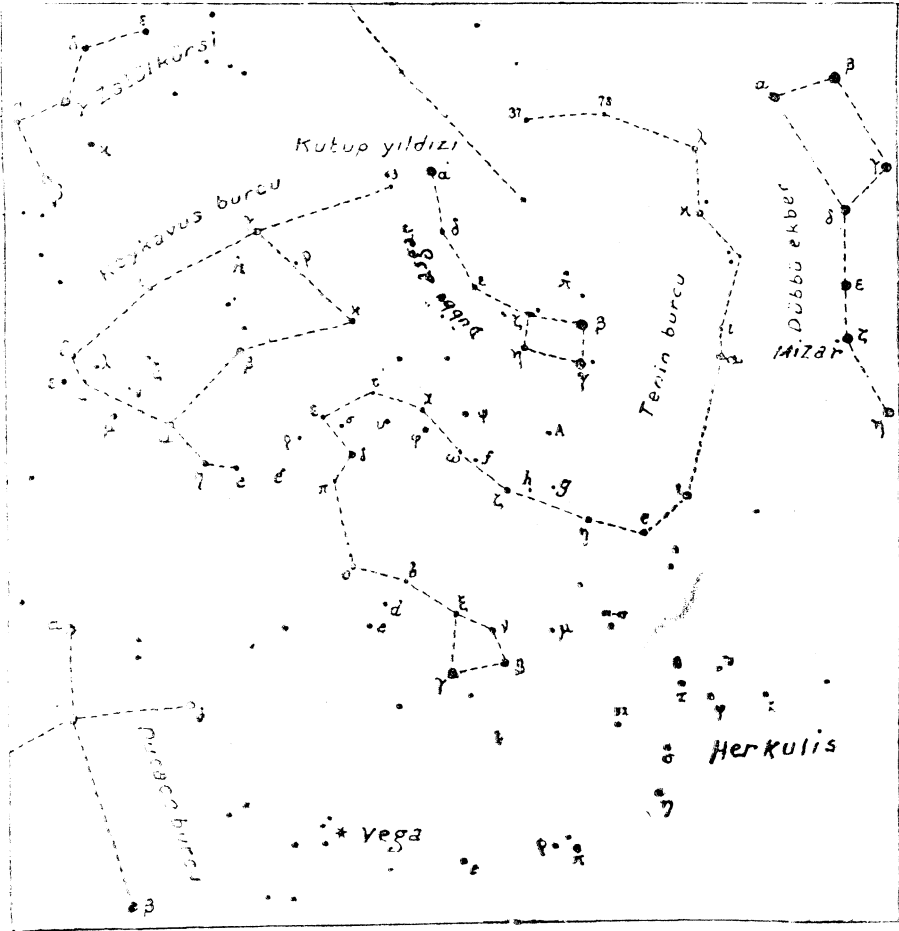
Dübbü ekberin; "Ferkadan,, namile dahi anılan (α, β) yıldızları istikamet üzere temdit olunup beş misli bir mesafeye bakılırsa Dübbü asgarın kuyruğunu teşkil eden ikinci kadir-den (α) kevkebi göze çarparkı, elhaletühazihi bizim Kutup yıldızımızdır Avam buna (Demir kazık) der. Sebebide mihver-i Arz istikametine tesadüf ettiğinden dolayı, yaz kış ve gece gündüz hep aynı noktada bulunmasından yani gurup hadisesine tabi olmamasındandır.

Bu yıldız bulunduktan sonra beş on saniye kadar o civarlara dikkatlice bakılırsa, altı kevkep daha görürüzki heyeti mecmuası Dübbü asgar burcunu teşkil ederler. Şekle bakınız.

Bu yıldızlar leman itibarile berveçhi atidirler. Kûsurattan sarfınazar:

(α) Kutup yıldızı	2	kadirden
(β) yıldızı	2	"
(γ) "	3	"
(δ) "	4	"
(ϵ) "	4	"
(ζ) "	4	"
(η) "	5	"

Kutup yıldızı ile arkadaki iki kevkebin tanınması, hatta kasirülbasar olanlar için bile çok kolaydır. Diğer dört kevkep ise, leman noktai nazarından küçük bulunmakla beraber, bil-hassa açık ve saf havalarda pek güzel görünürler. Gece Kamer bulunmazsa rüyet meselesi daha bariz olur.

Bunlardan (β) yıldızı, kırmızı bir renkte olup parlaklığı dahi hafif derecede tehavvül eder. Ziyası bazan (α) kevkebinin

bile tecavüz eder. Dübbü asgar burcu belli başlı her nekadâr yedi yıldızdan ibaret isede, bunlardan başka:

No. — 5	} kekkeplerini de dahili hesap edersek adetleri on dört rakkamına balığ olur.
No. — 4	
No. — 4948	
No. — 5058	
No. — 4056	

Yazdığımız bu on dört kekkep gözle görülmesi mümkün olanlardır. Dediğimiz gibi Kamersiz bir gecede ayan beyan müşahede olunurlar. Bunlardan başka; teleskoplarla çok miktarda bir takım yıldızlar daha görünür. Biz teleskopik kevakibin ahvali hususiyelerini makalemizin haricinde bırakacağız.

Dübbü asgar burcu, Arzımızın kutupları istikametine tesadüf ettiğinden, gecenin herhangi saatinde gök yüzüne bakılırsa tamamen görüleceği gibi, hatta bir küsufu küllî esnasında gündüzleri bile arzı endam eder.

Yukardaki haritadan anlaşıldığı üzere; yıldız adedi itibarile pek o kadar zengin değilse de, bu burç, tarihî bir ehemmiyete ve kadim bir şöhrete malik olup, ta Finikeliler zamanından asrımıza kadar hep bu ehemmiyeti muhafaza eylediği gibi daha birçok zaman dahi bu şerefi kimseye vermiyecektir.

Filhakika zamanımızdan üç bin sene evvel Kartaj ve Finike gemicileri, o narin kayıklarile Bahrisefidî yarup geçerlerken, “Dübbü asgar,” burcunü daima gözleri önünde tutmuşlar ve kendilerine rehber ittihaz eylemişlerdir. Yani puslanın yerine, kutup yıldızını ibre gibi kullanarak istedikleri kadar enginlere açılabilmişlerdir.

Bize daha iki bin sene kadar kutup yıldızlığı vazifesini görecek olan “a.Ursae minoris „ in bir çok isimleri vardır. Bahriyun için bir nabudei rehber gibi daima şimâl istikametimizde bulunan bu yıldız, Çinliler “Semai azamın büyük Hükümdarı „ namını vermişlerdi. (β) yıldızına da “ hükümdar kevkep „ demişlerdir. (γ) kevkabini “şehzadei imparatorî „ terkebile yad ederler.

Bu on dört kevkep içinde ziya miktarını azaltan ve çoğaltanlar varsa da, “Hippark „ zamanından yani miladın 127 sene evvelinden 1840 tarihlerine kadar geçen on dokuz buçuk asır içinde lemanın derecesi şiddetini bihakkın gösterecek, ve bunu en ufak taksimata kadar irae edecek vesait bulunmadığından bu bapta ki miyarlar her rasıdın gözünden ve keyfi hükmünden başka bir şey değildi. Yani az çok tahmînî ve itibarî idi. Fakat bu dediğimize rağmen eski Türk heyetşinasanından “Abdurahmanı-essofi „ nin milat 960 tarihlerinde (11) kevkabi için (4.3/4) rakkamını irae etmesi, fevkalade şayanı dikkattir. Bu ehemmiyeti artıran bir nokta varsa oda âletlerin keşfinden sonra da aynı lemanın bulunmasıdır. Binaenaleyh bu derecede incelik ve katiyet, necip milletimiz için layemut bir şereftir.

Kevakik parlaklıklarının her ne suretle olursa olsun, beş on veya daha ziyade asırlar için kaydî, ilmi heyet için pek ziyade haizi ehemmiyettir. Çünkü; parlaklığı artan veya azalan kevakinin inkılâp geçirmekte olduğu anlaşıldığı gibi, bazan da çok büyük keşfiyata sebep olur. Ezcümle bazı yıldızlar vardırki, ziyalarının tahavvülü asırlara muhtaç olmayup ve tahavvülatı lemaniye, küsurat meyanında görblmeyip meselâ ikinciden altıncıya ve hatta daha ziyade aşaya tenez-zül etmekte ve badehu yine hali aslisini almaktadır.

Bu hâl; bazı kevakipte bir veya iki üç gün zarfında vuku bulmaktadırki, bu hadiseden, o kevkebin önünden muzlim bir seyyarenin geçtiği ve dolayısıyla yıldızın zıyasını küsufa uğrattığı düşünülmüş ve âlâtı rasadiye ile bakıldığı vakit filhakika bu kevkeplerin ekserisinde seyyareler görülmüştür. İlerde tafsil edeceğimiz “Algol,, kevkebinin seyyaresi bu sayede keşf edilmiştir.

Bununla beraber, zıya tahavvülü mutlaka bir seyyareyi icabettirmez. Kimvevî ve fizikî esbap dahi bu hususda âmil olabilir. Fakat Dübbü asgar burcunda bu neviden kevkep yoktur. Yalnız kutup yıldızı “Hippark,, , “Abdurrahman-essofi,, ve “Uluğbey,, zamanlarında üçüncü kadirde iken müruru zamanla zıyasını artırarak ikinciye çıkmış, ve 1700 tarihlerinde tekrar üçüncüye tenezzül ederek zamanımızda yeniden ikinciliğe irtika etmiştir. Halihazır derecei lemanı 2.12 dir.

Kevakibi muzaafalar:

Malumdurki: sevabit dediğimiz yıldızlar, kâffeten birer güneştirler. Bunların da etrafında bizimkiler gibi seyyareleri dolaşırlar. Fakat mesafeleri pek büyük olduğu için, çıplak gözlerle bu seyyareleri görmek mümkün olamaz. Teleskoplar bunların envainı ve harekâtını gösterirler. Bu yıldızların içinde, bizim güneşimizden küçük olanları bulunduğu gibi çok büyükleri de vardır. O kadarki bu derecede cesameti, havsalai beşer kavrayamaz. Meselâ “Kalbülakrep - Antares,, yıldızı bizim güneşimizden (17.336.000) kere daha büyüktür. Saatte 60 km. süratle müteharrik bulunan bir eksperes treni, Arzın hattı üstüvasını dolaşmak için 33 gün sarf ettiği halde bu vazifeyi Kalbülakrepde yapabilmek için (5961) sene mütemadiyen yürümesi icabeder.

Sadede avdetle söyleyelim ki: işte bu gibi yıldızların bazıları çift olarak yaratılmışlardır. Yani mevcut seyyarelerini tenvir ve teshin vazifesi; bizim manzumemizde olduğu gibi, tek bir Güneşe değil iki ve bazan daha ziyade Güneşe tevdi edilmiştir.

İki Güneşlilere kevakibi muzaafa,

Üç Güneşlilere kevakibi müsellese,

Dört Güneşlilere kevakibi murabaa denilir.

Kevakibi muzaafanın adedi (13000) kadardır. Bizim kutup yıldızımız da, bu neviden bir manzumei muzaafa olup küçüğü büyük güneşi olan kutup yıldızının etrafında 7200 senede bir kere devreder. Aralarındaki mesafe 36 milyar km. olduğundan resmettiği mahrekin uzunluğu 226.800.000.000 km ye balığ olur. Şu halde kevkibi talî, kutup yıldızının etrafında saniyede 1 km. 380 m. katediyor demek olur.

Kutup yıldızının bize mesafesi 400 milyar km. olduğundan çıplak gözlerle ufağı görülemez Laakal 30 defa büyültten bir dürbünle bakmak lâzımdır. (π) kevkibi de muzaafadır.

Gelelim kutup noktasına:

Şüpesizdir ki; semada bittabi böyle bir nokta yoktur. Mihveri Arz istikametinin semada tesadüf ettiği bir noktai mevhumedir. Dübbü asgarın (α) yıldızı bu noktaya yakın bulunduğu için kutup yıldızı namını almıştır. Fakat itidali rebîî noktasının hareketi reciasından dolayı, mihveri Arz 25765 senede 47 derecelik bir nısıf kuturla bir daire resmettiğinden, müruru zamanla mihveri Arz istikametine başka yıldızlar tesadüf ederler ve onlar da vakit vakit kutup yıldızımız olurlar. Kutup yıldızı olabilmek için herhaç gi bir kevkibin mutlaka mihveri arz istikametine tamamen tesadüf

etmesi şart değildir. Yalnız o noktaya yakın bulunması kâfidir. Netekim şimdiki kıldızı da tam bu istikamette bulunmayup, bir dereceden bir miktar fazla olarak hariçtedir. Ve bu sebepten dolayı da ufak bir daire resmeder. Bu yıldıza doğru bizim mihverimiz, miladın 2105 tarihinde en ziyade yaklaşmış bulunacaktır. Kutup yıldızının o tarihteki mesafesi yani budü kutb'si, 28 dakika olacaktır. Zamanımızdan 12500 sene sonra da Şilyak burcunun "Nesrülvaki,, yıldızı yani "a Lyrae,, kevkebi, kutup yıldızlığına geçecektir. İş böyle olunca iklimimizden görülmeyen bazı kevakip, yavaş yavaş ufkumuzun fevkına çıkarak nısıf kürei şimalî ehalisine, ve bilakis bazıları da bizden istiskal görmüşcesine nısıf kürei cen'bi sükkânına görünenmeğe başlayacaklardır.

Bu burç hakkındaki tafsilâta hatime çekerke şunu da yazalım ki: dübbü asgar namı nisbeten yeni olup, Beniisrail zamanında, (Davudun arabası) namını taşımış ve daha sonraları "Cenabıhak,, manasına gelen (Yehu-vah) denilmiştir. Güya dübbü asgarın yedi yıldızı ile (Ye-hu-vah) daki yedi harf birbirleriyle temsil edilmiştir.

Dübbü ekber burcu

Lisanı heyette (Ursae majoris) diye anılan dübbü ekber burcu hakkında, o kadar garip efsaneler ve o kadar dinî estureler uydurulmuştur ki, bunlar ayrıca bir ciltlik kitap teşkil edebilir. Maksadımızdan hariç tuttuğumuz için, bunlardan bahsetmiyeceğiz. Mamafih dübbü ekber burcu; semanın en zengin ve tedkike en ziyade şayan bir kısmını işgal eder.

Esasen Dübbü asgar gibi, bunu da kepçe şeklinde yedi adet meşhur yıldızı vardır. Budema bu yedi yıldız ile çokça meşgul olduklarından, Rumca harflerden başka yedisine de

ayrı ayrı isimler vermişlerdir. Ezcümle Arap felekiyunu:

(α)	yıldızına	Dübbe	yani	Dişi ayı	Firenklerce	Dübbé
(β)	„	Merrak	„	Sağrı	„	Mérak
(γ)	„	Fakha	„	Oyluk	„	Phegda
(δ)	„	Megrez	„	Kuyruk dibi	„	Megrez
(ε)	„	Aliyot	„	Siyah at	„	Alioth
(ζ)	„	Mizar	„	Kumaş kuşak	„	Mizar
(η)	„	Bennatinaş	„	Meyt kızları	„	Benatnsh

derler. Garp heyetşinasları da, bu kelimeleri biraz tahrif ederek almışlardır. “Alioth,, kelimesi Arapça değildir. Bu isim “Kastil,, kralı onuncu Alfons tarafından verilmiş isede, daha evvel Abdurrahman-essoffî tarafından bu kevkebe “Elcun,, denilmişti ki Araplarca bir nevi siyah at demektir. Zamanımıza göre “Alioth,, kelimesi de “Elcun,, dan alınmış olsa gerektir.

(ζ) Kevkebine Mizar demiştik. Kumaştan kuşak manasına gelen bu kelime dahi arapça değildir. Hatta Abdurahman-essuffî bu yıldıza (Ennakatülbennat) diye bir ad vearmişti. Bunun da manası (Cenazenin arkasından ağlamağa memur edilen kızların ve kadınların dindikleri deve) demek olur. Buralardan anlarıyoruz ki arap felekiyyonu , Dübbü ekberi bir renaze alayına benzetmişlerdir .

Dübbü ekberin yedi yedi yıldızı : berveçhiati lemanlara maliktirler .

Küsurattan sarfı nazar :

(α)	yıldızı	ikinci
(β)	„	üçüncü
(γ)	„	ikinci
(δ)	„	üçüncü
(ε)	„	ikinci
(ζ)	„	„
(η)	„	„

Çinliler; Dübbü ekberin gövdeyi teşkil eden dört kevkebine ufak kile veya kepçe manasına gelen (Pé-téou) ve kuyruğunu temsil eden üç Kevkebe de, sap manasına gelen (Pei) derler ki şu halde Dübbü ekberin Çine ismi , saplı kile ve yahut saplı kepçe olur. Mamatih bir zamanlar Çinliler yine aynı burca (Hükümdarın arabası) namını vermişlerdir ki , Beni israilin (Davudun arabası) hırafesile büyük mikyasta münasebet arzeder.

Eski Yunaniler de (Helic-) derlerdi. sebebi tesmiyesi ise . kıçtan çarklı vapurların pervanesi gibi, Kutup noktası etrafında 24 saatte bir defa dönmesi ve bittabi ilânihaye bu hareketine devam eylesidir. Dübbü ekber namı ise, 3:4 bin sene evvel verilmiştir. Zira : Tarihi hakikiğin başladığı devirlerde yaşayan ecdadı beşer, Kutuplar etrafında ilk defa ayı-ları gördüklerinden, yine her vakit kutuplar etrafında müşahede edilen bu burca Dübbüekber demişlerdir. Mısırlılar ise, su aygırını en büyük mahluk tanıdıklarından, Dübbü ekbere bu namı verdikleri gibi; lâtinlerde kendilerine has hurafelere müsteniden "Yedi öküzler,, tesmiye etmişlerdir.

Dübbü ekberin Mızar yıldızı:

Burcun en meşhur kevkebi mevzubahs Mizardır. Bu, bütün kürei semanın en parlak ve en muhteşem bir kevkebi muzaafasıdır. Kamer bulunmamak şartile bu muzaafayı ç plak gözlerler görmek mümkündür. Mızarın yanındaki refik kevkebe beynelfelekiyun "Alcor,, denilir. Bu iki çiftin aralarındaki zaviye, takriba 12 dakika olduğundan en ufak dürbünlerle bile bakıldığı takdirde, nazarlarda gayet muhteşem bir bedia tehasül eder:

İşbu Muzaafa:

- 1 — Çıplak gözlerle görülebildiğinden,
- 2 — Her vakit semanın mahalli mahsusunda bulunup gurup etmediğinden,
- 3 — Gayet kolay bulunabildiğinden,
- 4 — Diğerlerine nazaran parlak bulunduğundan,
- 5 — Dürbinle bakıldığı vakit Mizarın dahi, hususî bir muzaaf teşkil eylediğinden,
- 6 — Alkorunda, gayet hoş manzaralı ve teleskopik bir takım ecramı semaviye arasında bulunduğundan dolayı erbabı meraka cidden şayanı tavsiyedir.

Bunların tarihçesine gelince; Mizar kevkebi, nazarı dikkati celb-derek keşfolunmuş muzaafaların en eskisidir Daha 1650 tarihinde felekiyundan “Riccioli,, Mizarın ciddî surette tetkikini talep etmişti. Filhakika tavsiyei vakia üzerine, ilk defa olarak Alman heyetşinaslarından “Gottfried Kirch,, ve fen refikası alimei şehire “Maria Garetta,, taraflarından asrı mezkûrun son sen-sinde Mizarın rasadatı yapıldı, ve manzumenin hakikaten tavsiyeye şayan olduğu görüldü.

Mamafih ; Gerek lemanın ve gerek kendisile refiki arasındaki mesafenin takdir ve hesabı, meşhur İngiliz hey’tşinası “Bradley,, tarafından 1755 de ilk defa yapıldı, Aynı hesabat diğer hey’tşinaslar tarafından dahi icra edilerek anlaşılmıştırki, müşterek bir merkez etrafında olmak üzere bu iki güneş birbirinin etrafında 20,000 senede bir devir icra etmektedirler.

Dübbü ekber burcunda daha bir takım muzaafalar varsada hemen cümlesi teleskoplara ihtiyaç gösterdiğinden tafsillerinden sarfinazar etik, ve keza, yine burcun çok seri hareketli kevakibi de vardır.

Düobü ekber burcuna hatime çekerken; malik bulunduğu meşhur bir shabiyesinden dahi bahsedelim. Şöyleki, bir şeklini gösterdiğimiz bu sehabiye, semanın en muazzam garabinden olmakla beraber, resminden dahi anlaşıldığı üzere çok seri devirlidir. Süratı devrandan mütevellit kuvvei anilmerkeziye dolayısıyla bir takım cürufun harice doğru fırladığı

görülmektedir. Sehabiyenin mevkii, kuyruğun biraz altında ve vasatî hizalarındadır. Bunu görmek için en az iki yüz d-fa

büyülten âleti rasadiye istimali lâzımdır. Teşekkülü kâinat hakkında Dübbü ekberin mevzuubahs şehabiyesi en güzel bir nümune teşkil eder Merkezinde körülen büyük kısım, istikbâl manzumesinin güneşi olacaktır ve buna namzettir. Fakat tekemmülât için birkaç yüz milyar sene beklemek zarureti vardır.

Ejderha burcu

Heyet lisanında “Draconis,, diye anılan ve bazan dahi Arapça olarak “Terin,, denilen burç, Dübbü ekber ile Dübbü asgar arasına yilankavi sıkışmış birhaldedir

Bunu semada bulmak için; Dübbü asgarda yaptığımız gibi yine evvelâ şimale dönmek ve sonra da gözlerimizi Kutup yıldızına doğru kaldırmak lâzımdır.

Eğer Dübbü asgar ile Dübbü ekber arasına doğru bakarsak, kutup yıldızına yakın olmak üzere hafif lemanlı bir kevkep görürüz ki Hartadaki 37 No. lu yıldızdır. Bundan sonra şekildeki gibi nazarlarımızı aşaya doğru temdit edersek adeta eğrilmiş bir yılanı andırır 22 yıldız daha müşahade ederiz. Bunların heyeti mecmuası, Tenin yani Ejderha burcunu teşkil eder. Burcun son kevkebi; Şelyak burcunun en parlak yıldızı olan Nesrülvaki Vega gevkebine pek yakın bulunmaktadır.

Tenin burcunun (α) kevkebi, miladdan 2700 sene evvel Kürei Arz için kutup yıldızı idi. Mamafih bu şöhretine ve elyevm (α) namile yadedilmesine rağmen bu burcun en parlak kevkebi değildir. Vakıa rasıdı şehir Bayer zamanında bu kevkep fiihakika Tenin burcunun en parlak yıldızı idi ve

bundan dolayı da kendisine (α) harfi tahsis edilmişidi. Halbuki müruru zamanla parlaklığını bir miktar gayp ettiğinden (Kevakibi mütehavvile) cinsinden bulunduğu anlaşılmıştır.

Fühakika; Bayer bu kevkebi ikinci kadirde kayt eylemiş iken, bu gün üçüncülüğe tenezzül etmiştir. Milattan 127 sene evvel Hippark ile, Abdurrahman-essofi ve Uluğbey zamanlarında dahi üçüncü derecelerde idi. Fakat Uluğbey zamanlarında kevakibin lemanı çoğalmaya başlayarak üçüncünden ikinciliğe tereffü eylemiştir.

(γ) kevkebine gelince, tarihi felekiyat noktai nazarından büyük bir şöhrete maliktir. Çünkü İngiliz heyetşinaslarından meşhur Bradley; 1752 tarihinde, bu kevkebin, ihtilâfı manzarı senevisini tayin ile meşgul bulunurken tesadüfen teharufu zıya - Abarration hadisesini keşfetmiştir.

Bu kevakibin Arza mesafesi 1875 tarihinde heyetşinas Brunnow tarafından 334.000 000.000.000 yani üç yüz otuz dört tirilyon km. bulunmuştur. Zıya saniyede 300.000 km. kat etmek şartile bu mesafeyi 35 senede ancak kat edebilir. Bir eksperes için 800 milyon sene lâzımdır.

Tenin burcunun bazı kevakibinin leman dereceleri berveçhi atidir:

- (α) Yıldızı üçüncü kaderden
- (β) „ ikinci ile üçüncü kader arasında
- (γ) „ „ „ „ „ „
- (δ) „ üçüncü kaderden

Tenin burcunda dahi birçok mütehavvile ve muzafalar vardır. Fakat hemen cümleside büyük dürbünlere ihtiyaç gösterdiğinden tafsil etmedik. Meşhur, birde sehabiyesi vardır. (α) kevkebinin bir adı da (Suban) yani yılandır.

Keykâvus burcu

Hey'ktşinaslar tarafından "Cephei „ denilen bu burca araplar bazan Elmültehep dahi derler.

"Cephei „ kelimesi; Esatiri evveline göre zatülkürsi burcuna alem olan Cassiopiae ismindeki güzel bir prensesin zevci olup izdivaçlarından Andromedie namında bir kızları dünya-ya gelen Habeş kırallarından birinin ismidir. Bilâhere her üç isimde semada malûm burçlara alem olmuştur.

Burcu, harta ianesile semada bulmak kolaydır.

Burcun (γ) kevkebi: 5 gün 8 saat 47 dakika arasında 3.7 ile 4.9 kadirleri arasında tehavvülâtı lemaniye izhar etmesile çok meşhurdur. (α) kevkebi elyevm burcun en parlak yıldızıdır ve kadir derecesi üçdür.

(ν) kevkebide Keykâvusun meşhur yıldızlarındandır. Meşhur Herşel bunu "Kevkebi Bukalemunî „ namile tesmiye eylemiştir. Bu yıldızın şöhreti isminden dahi anlaşıldığı üzere, muhtelif zamanlarda muhtelif renklerde görünmesindendir. Bazan elektrik zıyasına maruz gibi kırmızı ve bazan nim şeffaf parlak ve bazan da portakal renginde müşahade olunur. Rengi aslisi kuyu kırmızıdır.

Burcun (α) kevkebi, ömrünün sonlarına varmıştır. Tayf tecrübelerinde az mikdarda müvellidülma ve fakat çok ziyade sodyom görülmüştür. Hele demir ile mağnezyomun hari-kulâde denecek derecede çok bulunduğu anlaşılmıştır. Bu hâl bir güneş için kat'î ihtiyarlık alâmetidir. Evet; (α) kevkebi; bir mazii baidde seyyarelerini gezdirmiş onları asırlarca beslemiş, naz ve naim içinde büyütmüş, tekemmül ettirmiş isede, en nihayet kendisi dahi ömrünün sonlarına gelerek bir kurtarıcıya intizar eylemekte bulunmuştur. Yakın bir atide bu

güneş, kendisi gibi ihtiyar bir güneşle çarpışarak yediden iktisabı hayat eyleyecektir. Çünkü (velbasübadelmeyt) sırrı, ecranı semaviyede müsademe ile tezahür eder.

Zürafe burcu

Kutup yıldızı ile Ayyuk yıldızı arasında çok ufak kevakibden müteşekkel “Zurafe „ burcu vardır. Teşkil tarihi iki bucuk asır evvele aittir. Meşhur hiç bir kevkebi yoktur. Yalnız semanın o mıntakasını boş bırakmamak için teşkil edilmiştir. Burcun en garip kevkebi 269 numaralı yıldızdır ki, hem muzaafadır ve hem de semanın en seri harekâtı zatiyesi olan bir manzumedir.

Vaktile Zurafe burcunun cenubunda “Renne „ ve Messier namlarında çok ufak iki burc daha teşkil olunmuş ise de, felekiyyunca rağbet görmediğinde bugün terkedilmişlerdir.
